

Inhoud

Deel I. Winter

- 1 Een knorrig oudejaar 9
- 2 Stilleven met droogroeiers 24
- 3 Mijnromantiek – deel 1: IJzer in het land van Kaïn 44
- 4 De Canadese droom 61
- 5 Een taxiheld 80
- 6 Mijnromantiek – deel 2: De zilvermijnen van Cobalt 90
- 7 Een nederig reiziger en een onecht kleinkind
van de koning 97

Deel II. Lente

- 8 Wachten op de wilde ganzen 115
- 9 Oorlog en bevalling 126
- 10 Seks en blubber 142
- 11 Esdoornbladeren en een moeizaam standbeeld 155

Deel III. Zomer

- 12 Lift naar het einde van de weg 167
- 13 Van mensen, echte mensen en een rauwe walvis 189
- 14 Het land van belofte 215

Deel IV. Herfst

- 15 Naakterreur in de heuvels 239
- 16 Ovalen op graniet 262

Opmerking van de auteur 271

Een knorrig oudejaar

St John's, Newfoundland. Vanuit mijn kamer lijkt de wereld zorgvuldig in enkele millimeters glas verpakt. Elk twijgje blinkt naadloos in de flauwgele ochtendzon.

'IJzel,' constateert Leonard, mijn lijvige huisbaas, die me een rommelig maar copieus ontbijt serveert: eieren, aardappelen en toast, eenvormig door het vet gedraaid. 'IJs.'

'Ik geef je een goede raad.' Hij zegt het illusieloos, met de milde wanhoop van iemand die al veel te dikwijls reizigers tot inkeer heeft proberen te brengen: 'Steek nog wat brood in de toaster, neem nog een portie eierkoek en blijf binnen. Takken breken, elektriciteit valt uit, auto's worden onbestuurbaar. IJzel is gevaarlijker dan sneeuw. Wat zeg ik: sneeuw is kinderpret vergeleken met ijzel.'

Hij wijst naar kinderen die aan de overkant van de straat ook onbestuurbaar zijn geworden en die vaker op handen en voeten over het voetpad bewegen dan rechtop – al lijken ze, blozend van genot, eerder een spel te spelen dan in nood te verkeren.

Dit is veel te mooi om gevaarlijk te zijn.

Leonard schudt ongelovig het hoofd over zoveel beginnersonzin, en haast zich dan zelf naar buiten. De job wacht, zegt hij verontschuldigend, een ambtenaar kan niet zomaar thuisblijven. Hij moet, hoor ik, rekeningen nakijken, nagaan of belastingsgelden deugdelijk worden besteed, 'maar godbetert dat ik liever zou binnenblijven, tv kijken of een boek lezen'.

Als een beginnend evenwichtskunstenaar glijdt hij van de portiektrappen, hij schuifelt naar zijn stationwagen, die hij al vloekend en stampvoetend aan de praat krijgt.

Aan de ijsregen is twintig centimeter sneeuw voorafgegaan. De auto trekt zich aarzelend op gang, een spoor zoekend, freewheel-

end af en toe. Pegels hangen contemplatief aan dakgoten alvorens hun stille val eerst het ijs en dan de sneeuw verscheurt.

De stuurloze kinderen verdwijnen proestend uit het gezichtsveld.

Ik besluit Signal Hill te beklimmen – om uitzicht op deze geschenkenversie van de gewone wereld te krijgen.

Dat is niet noodzakelijk een goed idee. Mijn nieuwe schoenen en mijn gewicht maken dat ik minder glijd dan de kinderen, maar ik ben onvoldoende gekleed, zelfs voor een tocht van maar drie kilometer, en de wind blaast mijn onbeschutte hoofd doormidden. Mond dichtgeklemd, schoorvoetend en schoffelend door de sneeuw, rug naar de wind kerend, achteruitlopend zelfs, maar dan nog schrapen de windgoden met een bevroren koffielepeltje mijn hersenpan leeg. Volgens het weerbericht zou het slechts -15 zijn, gevoelsmatig amper -23. Het moet nog een graad of vijftientig kouder worden vooraleer de schoonheid dodelijk wordt, maar zelfs bij deze milde kou kan ik onwillekeurige kreetjes van ontreddering niet onderdrukken.

De oude stad en de buitenwijken zijn zo goed als verlaten. Enkele bewoners proberen hun voetpad begaanbaar te maken. Met spaden, met harde borstels of nog vaker met privéruimers, gerecyclede grasmaaiers, die sneeuw en ijs opsloffen alvorens het mengsel te vermalen en in een voortuintje uit te spuwen.

Eenmaal buiten de stad zie ik de heuvel liggen, Signal Hill. Hij diende vroeger als oriëntatiepunt voor Europese schepen. Hij daagde potentiële veroveraars uit, die zich doorgaans de tanden erop stukbeten. Niet moeilijk te zien waarom. Ik loop over een onbeschutte, gestaag stijgende weg.

Vrachtwagens rijden krakend en rook uitpuffend voorbij, en leveren hun eigen bijdrage tot de windhinder. Mijn ogen tranen ontsteld. Hoe harder ik me inspan, hoe meer ik stamp met mijn voeten, hoe sneller ik mijn kaken beweeg, hoe kouder ik me voel. Mijn billen verkillen – alsof ze kouder zijn dan de wereld buiten mijn broek.

Wanneer ik de top bereik, ben ik zo verkleumd dat ik maar luttele minuten het uitzicht trotseer. Veel oostelijker dan dit kun je in

Noord-Amerika niet komen. Hier passeren, tijdens minder hardvochtige seizoenen, ijsbergen en zingende walvissen. Hier overwon een Engels legertje in 1762 een Franse bezettingsmacht, waarna dit deel van de wereld overwegend Engelstalig is gebleven. En als de ijzel wegsmelt, en de wind gaat liggen, kun je via de rotswand naar de schuimende oceaan afdalen of naar de stad terugwandelen, een provinciehoofdstad, die er op enkele kilometers afstand en goed honderd meter lager, met de bescheidenheid en de rust van een dorp bij ligt, bedekt met ijskristallen en omgeven door fonkelende bomen. Nog wat verder, enkele kilometers voorbij het dorp, ligt de moderne wereld: winkelcentra en prefabbricoscopen.

De heuveltop is zo glad dat ik, door mijn armen zijwaarts uit te strekken, op het ijs kan zeilen. Een kleine onoplettendheid en ik glijd zo de zee in, die me in gepekelde toestand naar Europa zou terugspoelen.

Dichter bij Europa kun je in Amerika moeilijk komen. Dit deel van Amerika werd eeuwen voor Columbus door Baskische vissers ontdekt, en nog eerder door de vikingen. Ik beeld me in dat ik Europa kan ruiken, het gestremde verkeer van een grote stad, de opdrogende olie van een snelweg, de geur van een metro-ingang.

Op het topje van Signal Hill staat de honderd jaar oude Cabot-toren, waar een museumpje memorabilia en verwarming aanbiedt.

Guglielmo Marconi ontving in deze toren, lees ik in een van de glazen expositiekasten, op 12 december 1901 zijn eerste draadloze, transatlantische boodschap: de letter s werd hem, voor gretige oren eindeloos herhaald, vanuit het Engelse Cornwall doorgeseind. Marconi's uitvinding kon tien jaar en vier maanden later geen uitkomst bieden toen de man van wacht zich versliep en de noodsignalen van de Titanic met enkele fatale uren vertraging opving.

'Kun je Europa hier ruiken?' vraag ik aan de caissière van het museumwinkeltje, dat in dit seizoen lijdt aan een acuut gebrek aan bezoekers.

'Weet ik niet,' zegt ze, opgeschrikt uit een geeuw. 'Ik ben er nooit geweest. Hoe ruikt Europa dan?'

Wolken glijden voor de zon, de wereld houdt op met fonkelen.

Terwijl het opnieuw begint te sneeuwen, glijd ik al wat minder kouwelijk van de heuvel af, dit keer met de wind mee.

Ik kom vingers te kort om de eulogieën te tellen die de hoofdstad van de provincie Newfoundland heeft verdiend. ‘Van alle steden waarover ik heb geschreven, waar ook ter wereld, heeft geen me meer vreugde verschaft dan St John’s,’ schrijft bijvoorbeeld Jan Morris, de veteraan die al meer dan vijftig jaar over haar reizen schrijft, en die welgemeend ontroerd was omdat de burgemeester reizigers ’s zomers op de thee uitnodigt. St John’s is ‘energiek en gezellig’, ‘de sympathiekste stad van het land’ volgens respectievelijk de *Lonely Planet* en de *Rough Guide*, en de Canadese schrijvers Stuart McLean en Farley Mowat zijn er ook al niet weg te slaan. ‘Een speciaal soort volk’ woont er, volgens Mowat, ‘mijn soort volk’.

Ik bereik de beschutting van de bejubelde oude stad, schuif langs met ijs bedekte houten gevels enkele meters zijwaarts, onder een vervaarlijk hellende zijstraat in, kom tot stilstand in een verdwaalde en onder een ijslaag verdoken plas brak smeltwater. Twee meter verder ligt een boekhandel.

Ik stap er binnen, schud een halve emmer ijsnieuw van me af en hoor hoe een jonge vrouw zuchtend het hoofd van haar boek wendt.

‘Jij zult hier wel niet vrijwillig zijn,’ suggereert ze – de eulogieën roemen quasi-unaniem de gastvrijheid van de Newfies. ‘In dit seizoen is het weer hier even wispelturig als jonge zalm.’

Voor ik kan vragen wat er wispelturig is aan jonge zalm, valt een tweede asielzoeker de boekhandel binnen.

‘Gelukkig nieuwjaar iedereen,’ bralt hij genereus, ‘en vooral voor jou, Jennie. Mijn allerbeste wensen, lieve schat.’

‘Gelukkig nieuwjaar voor jou, Edmund. Maar je beseft toch wel dat je vier dagen te vroeg bent met je wensen?’

Edmund hengelt toch naar een omhelzing, die hij niet krijgt. Hij blijft treuzelen.

‘Mijn wederhelft’ – hij haalt zijn neus op terwijl hij het woord uitsprekt. ‘Mijn wederhelft tolereert niet dat ik al voor de middag dronken ben.’ Hij vraagt hoe laat het intussen is. Nog een uur te gaan, en zijn belangstelling voor literatuur is niet buitensporig groot.

Jennie schenkt hem koffie in die hij mopperend en hoofdschuddend consumeert.

‘Och, hij zuipt altijd te veel,’ zeurt ze, als voor zichzelf. ‘Bier, port, brandewijn. Als het een auto rijdende houdt, dan drinkt hij het.’

Ik heb mijn brillenglazen sneeuw- en dampvrij gemaakt en zie een rond meisje met rood haar en een overmaatse bril, dat zonder succes een kalende veertiger in korte broek de les leest.

‘En wat jou betreft,’ vervolgt ze gestreng, ‘ik hou heel veel van mijn geboortestreek, en een bezoek is echt de moeite waard, maar je had beter een ander seizoen kunnen uitkiezen. Als ik kon kiezen, zou ik momenteel ook elders zijn.’

‘Waar dan?’ vraag ik moeizaam, met nog ontdooiende kaken.

‘In de Cariben. Lekker aan het strand – rood als een kreeft, sproeten als een hond met schurft, maar tenminste warm en droog. Warm. Desnoods af en toe een tropisch onweer. Een zwoele masseur. Wil niet weten waar zijn handen gaan. Zo’n soort reis.’

Haar eigenzinnige beeldspraak en therapeutische gedachtesprongen wekken mijn kooplust – ik koop onder andere een boek over kabeljauw, tot voor kort het middelpunt van de economische activiteit op Newfoundland en tegenwoordig, nadat hij bijna is uitgeroeid en nadat de vangst is verboden, een belangrijke bron van frustratie.

De kabeljauw, die bij het begin van het visseizoen in Newfoundland (spreek uit: New-FIND-land) traditioneel gezoend werd, heeft, behalve zijn voedzaamheid, nog een speciale kwaliteit, lees ik: hij is bijzonder makkelijk vangbaar.

Van de vangbare vis en de leeggeviste oceanen verhuis ik, opnieuw tegen de wind en een helling op worstelend, terug naar mijn kamer. Ik volg door het raam hoe de wind keert, hoe de schoonheid langzaam van de bomen druppelt en de sneeuw besmeurt. Ik blader onderwijl door boeken. Over indianen, vikingen, Basken, Engelsen, Portugezen, Fransen, Schotten, en tegenwoordig vooral veel Ieren die op dit eiland gejaagd, gevist, vermoord, of op heroïsche wijze schipbreuk geleden hebben. De vele bezoekers hebben het dorre binnenland nooit weten te vullen. Er leven tegenwoordig

krap 500 000 inwoners op het eiland, en door de economische terugval zijn dat er elk jaar minder. De trein is afgeschaft. Over de 900 kilometer lange hoofdweg van de provincie rijdt in elke richting één lijnbus per dag.

‘Iemand heeft de plug uit dit eiland getrokken,’ meent Leonard, terwijl hij de volgende dag een nog groter ontbijt voor me klaar maakt, ‘en nu lopen we leeg. Echt geen spek bij je eieren?’

Hij schudt somber het hoofd, eerder over de leegloop dan over mijn onwil om spek te consumeren. ‘Newfoundland verliest zijn jonge mensen.’ Hij is zelf jonger dan vijfendertig, schat ik.

‘Ik zou nergens anders willen wonen, maar niet velen denken zoals ik. Mensen zien hun leven graag als een opwaartse curve, met studies die leiden naar steeds beter betaalde jobs – en hier is dat nu eenmaal niet mogelijk. Als je al werk hebt, hou je dat zo lang mogelijk vast – er is geen ander. En het uitgaansleven is in de winter doorgaans beperkt tot tv-kijken in een kroeg waar je je lazarus drinkt. Het opwindingsgehalte is te gering voor deze tijd.’

Wees blij dat de opgewondenen vertrekken, suggereer ik.

Hij gaat zuchtend voor het raam staan. Ik leer wat bij over de wispelturigheid van jonge zalm. Het weer kan niet gevarieerder zijn: een herfststorm spoelt sneeuwmodder uit de straten. Met elke windstoot wordt het warmer. ‘Dit weer is ideaal voor ziekte. Veel ongezonder dan kou.’ Leonard niest om een voorbeeld te stellen. Hij wrijft ontsteld door verward haar. Roosschilfertjes dwarrelen op zijn schouders neer. ‘Vandaag zou ik echt geen voet buiten zetten.’

Leonard doet zijn best om mijn verblijf aangenaam te maken. Hij kan me uren onderhouden over Canadese subsidies die hun doel mislopen, omdat kleine regeltjes grote gevolgen hebben (zo is er subsidie, zegt hij, voor indianen die nieuwe sneeuwscooters kopen, maar niet voor indianen die hun voertuig willen laten repareren. Gevolg: elke lente laten de eigenaars hun scooters door het ijs zakken, omdat ze toch nieuwe krijgen, en zelfs bij minuscule mankementen wordt de scooter helemaal stukgereden, liever dan dat de eigenaar uit eigen zak de reparatie betaalt).

Leonard is ondanks zijn regelgevende kantoorjob zelf niet onavontuurlijk aangelegd – hij praat over plekje waar het heerlijk

wild kamperen is en waar je zó uit de handen van moeder natuur kunt leven. Alleen is hij er rotsvast van overtuigd dat alle avontuur, elke activiteit waar geen vier wielen onder zitten, of ten minste een motor, en die niet is voorzien van een stevige voorraad proviand en een mogelijkheid tot verwarming, getuigt van misplaatste roekeloosheid.

Ik probeer Leonard en het weer te negeren. Ik ren door de herfststorm naar het Newfoundland Museum, waarin een bescheiden collectie van af en toe ontroerende memorabilia is ondergebracht.

De term ‘roodhuid’ is uit Newfoundland afkomstig. De lokale Beothuk-indianen smeerden zichzelf, hun kleren en hun gebruiksvoorwerpen met rode oker in.

In het museum vind ik de materiële overblijfselen van de stam: rafelende mocassins, enkele schetsen, een gereconstrueerde kano, flets gekleurde oker – onvoldoende om een kamer te vullen.

De Beothuk vormen misschien de eerste stam waarvan de verdwijning met precisie te dateren valt: op 6 juni 1829 overleed de jonge vrouw Shanawdithit aan tuberculose. Wellicht overleefden enkele stamleden die vervaldatum, maar ze stierven in anonimiteit, opgenomen in stammen van Labrador of verkild in hun niet-genaaide pelzen, opgejaagd, vereenzaamd en hongerig tussen de rotsen, in het schaars begroeide, ijzige binnenland van Newfoundland. Hun onbeschreven tragiek valt niet meer te vergelijken met het kortstondige, trotse, zij het ook niet bijzonder vrolijke bestaan van Shanawdithit, die op Napoleon leek, gevangengenomen werd in de hoop dat ze als tolk zou kunnen dienen, maar uiteindelijk, omdat er niemand van haar stam restte om mee te converseren, als dienstmeisje tewerkgesteld werd bij een familie van Beothuk-doders (die haar misschien in dienst nam om haar getuigenis over die moordpartijen te verhinderen).

Shanawdithit moet een vleesgeworden ontkrachtster van vooroordelen zijn geweest. Ze leek helemaal niet op de gluiperige, bloeddorstige dievegge uit de steentijd die haar Europese tijdgenoten in haar vermoedden. Ze was een soort socialist uit de wildernis; ze gedroeg zich onder de meest erbarmelijke omstandigheden

waardig, toonde een diepgewortelde afkeer van klasse en gezag (ze lachte haar zeventienjarige bazin in haar gezicht uit wanneer die bevelen probeerde te geven); ze stond weigerachtig tegenover seksuele avances in het algemeen, maar voelde zich – zo gaat het verhaal – onweerstaanbaar aangetrokken tot bedeesde zeelui met rode baarden, bij wie ze ongevraagd op schoot kroop.

Tot Shanawdithit was de verhouding tussen autochtonen en Europeanen er een van bloedig, wederzijds onbegrip. De Beothuk, die de notie van privébezit niet kenden, gapten en graaiden naar wat ze van de nieuwkomers konden gebruiken – wat ongeveer alles was, behalve de wapens, die ze echter onklaar maakten. Om de diefstal te verhinderen openden de Europeanen een meedogenloze jacht. Zelfs op kinderen, zelfs op Beothuk-vrouwen, die alvorens te sterven hun borsten ontblootten, verbijsterd omdat de Europeanen het taboe op het doden van vrouwen niet respecteerden.

Af en toe probeerde een Britse gouverneur op halfhartige wijze de vijandelijkheden te ontzenuwen. De bekendste poging werd in 1809 ondernomen door gouverneur John Holloway. Hij zou de 'wilden' paaien met een schilderij. Niet zomaar een schilderij, maar een leerstuk, waarop, volgens zijn opdracht, 'indianen en Europeanen staan, elk in hun traditionele kledij, de indianen met pelzen etc. om te verhandelen tegen dekens, bijlen etc.'

Het doek werd samen met ampele geschenken uitgesteld, maar tegen het einde van de zomer moest Holloway toegeven dat schilderij noch geschenken waren meegenomen. Het volgend jaar werd de oefening herhaald, met even gering succes. Een commentator noteerde nogal mysogeen en giftig, maar niet ten onrechte, dat '... miss Cuoran (de schilderes) niet in staat was één enkele indiaan te temmen en te vangen', laat staan dat ze de handel tussen de vijanden op gang bracht.

Later groeide het besef dat men, met behulp van een tolk, de verhoudingen zou kunnen verbeteren. De drang om een tolk te vangen, leidde ook weer tot bloedvergieten, en het aantal Beothuk – nooit meer dan enkele honderden – viel terug tot enkele tientallen.

In april 1823 werden een oude vrouw (geschat op drieënveertig jaar) en twee jongere vrouwen, die, na een lange, moeilijke winter,

ondervoed waren en wanhopig naar mossels zochten, gevangengenomen, en naar St John's gebracht.

Twee van de vrouwen stierven al snel van uitputting of door tuberculose, maar de jongste van het trio, de ongeveer twintigjarige Shanawdithit, was weliswaar ook wat ziekjes maar toonde zich tegelijk 'heel levendig en snel van begrip'. De eerwaarde William Wilson roemde haar 'lange, ranke figuur; ze was bijna 1 meter 80 en had zulkdanig mooie tanden dat ik niet geloof dat ik er eerder zo heb gezien'. Meer in het algemeen besliste hij dat de vrouwen 'over geesten beschikken die onderwezen kunnen worden, en als er een dialoog met dit achterlijke deel van onze soort zou worden geopend en het evangelie er zou worden verspreid, lijdt het geen twijfel dat bij deze lui, zoals bij de verguisde en verachte Hottentotten, velen God die de wereld schiep gaan aanbidden en redding gaan zoeken bij de Heiland die hen met zijn bloed heeft gekocht'.

Voor Wilsons blijde boodschap toonde Shanawdithit nochtans bitter weinig belangstelling, hoewel ze af en toe gedwee ter kerke ging en op de correcte tijdstippen recht stond en knielde. Over het getik van zijn uurwerk en over zijn spiegel daarentegen was zij laaiend enthousiast. En een zwart potlood met een stukje papier brachten haar helemaal in vervoering. Zonder verdere uitleg begon ze te schetsen, 'en ze kon alles met precisie kopiëren,' noteerde Wilson verbaasd.

Toen pogingen om via Shanawdithit, omgedoopt tot 'Nancy April', contact te leggen met haar stam keer op keer mislukten, werd beslist dat de gevangene voortaan haar kost en inwoning moest verdienen.

Af en toe ging ze op de loop. Ze zei dan dat ze haar gestorven metgezellen wilde opzoeken om met hen te praten. 'Allemaal is gaan slapen. Nancy gaat ook gaan slapen, niet meer terugkomen, Nancy weglopen.'

Shanawdithit keerde toch altijd terug.

Ze zou, evenals haar stam, grotendeels vergeten zijn, als ze de laatste zes maanden niet was opgevist door ene W.E. Cormack, voorzitter van de pas opgerichte Boeothick Institution en dringend op zoek naar een 'goede wilde'. Hij voerde haar weg van haar huis-

houdelijk werk, hij leerde haar beter Engels en liet haar naar hartenlust tekenen (Cormack stimuleerde haar om scènes uit het recente verleden te schetsen). En vooral, als eerste luisterde hij naar wat ze te vertellen had, over de moordpartijen tegen de Beothuk, over de gebruiken van de stam, over hun hiernamaals ('het gelukkige eiland').

'Ze lachte nooit,' schreef Cormack over deze periode. 'Een glimlach kostte haar inspanning.'

Helaas is het merendeel van wat werd genoteerd en geschetst verloren gegaan, onder andere haar portretten van familieleden, onder andere informatie over de reden waarom de stam zich met rode oker beschilderde. Cormack moest voortijdig naar Engeland terug en zijn uitgeputte protégée stierf op 6 juni 1829, aan de gevolgen van dezelfde ziekte die haar metgezellen had geveld, tbc.

Die dood, gelaten betreurd in de toenmalige dagbladen, was op de een of andere manier niet definitief genoeg. Shanawdithits graf werd in 1903 opgebroken om plaats te maken voor een spoorlijn, die intussen allang in onbruik is geraakt.

Voor de begraafing werd een autopsie uitgevoerd. De schedel, die 'bepaalde eigenaardigheden vertoonde', werd naar Londen gestuurd, waar hij opgeborgen bleef tot een Luftwaffe-bombardement het Royal College of Surgeons, en dus ook de laatste stoffelijke resten van Shanawdithit, vernietigde.

Ongeveer het enige dat van haar rest zijn enkele schetsen, die in een weinig emotionele, spaarzame stijl aanduiden hoe haar stamgenoten in de val werden gelokt. Ik kijk naar die koele schetsen van de dood (of kopieën ervan), verborgen achter glas – de afbrekende potloodlijnen van haar levensverhaal, in een weinig bezocht museum waar de opgezette dieren meer kijkers lokken.

Van het museum vlucht ik door de niet-aflatende storm naar een winkelgalerij, waar ik met behulp van een mok dampende slappe koffie van de Beothuk bekom. Ik neem de kranten door. Diefstal is nog altijd een thema, al is het probleem duidelijk onder controle. Elk huis in St John's heeft een portiek dat nooit wordt afgesloten, zodat halfbevoren bezoekers in geval van hoge nood beschutting

tegen de elementen kunnen vinden. De meeste mensen, heeft huisbaas Leonard me uitgelegd, doen ook hun andere deuren niet op slot. 'Waarom zouden we? Dit is een eiland – een dief kan niet weglopen.'

De *Evening Telegram* onderneemt elke dag verwoede pogingen om wat misdaad te sprokkelen. 'Gestolen auto teruggevonden,' las ik gisteren. 'Jongeren stelen minder dan duizend dollar,' lees ik vandaag. En ook: 'Voorstel om veroordeelde huisarrest te geven en een gratis telefoon' (want huisarrest is goedkoper dan een gevangenisstraf, en je mag een veroordeelde toch niet te veel isoleren).

Even rennen, even kijken, even schuilen. De stortregen bemoeilijkt langdurige exploratie. Ik bezoek in flitsen. Ik maak een snelle omweg langs de haven, waar ik een bevreemdend bord ontdek. Ik bevind mij op de MEEST HISTORISCHE PLAATS VAN CANADA. Er is niemand om aan te vragen wat dat zou kunnen betekenen, maar ik ga ervan uit dat hier de eerste Europese ontdekkingsreiziger aan land is gekropen, de eerste Europeaan die over zijn bezoek naar huis schreef.

Ik klim, terwijl de wind opnieuw ijzig aanvoelt, naar het stadhuis. Even voorbij het stadhuis staat opnieuw een merkwaardig opschrift: HIER BEGINT CANADA. 'Wij zijn nog altijd niet zeker of wij wel bij Canada horen,' zegt de receptioniste op het stadhuis. 'Met dat bord maken we symbolisch duidelijk dat we Canada nooit helemaal hebben aanvaard, en dat we het land liever buiten de stads grenzen houden.' Canada begint met de nieuwbouw en de winkelcentra.

Het referendum van 1949, waarmee Newfoundland tot de Canadese Confederatie toetrad, had trouwens andere kanten op kunnen gaan. De Newfies overwogen een toetreding tot de Verenigde Staten, of onafhankelijkheid, of blijvende koloniale status als aanhangsel van het Verenigd Koninkrijk. De keuze voor Canada was nipt en betwist.

Andere borden bij het stadhuis tonen trouwens de relativiteit van de nationale verankering: Ottawa, Canada's hoofdstad, ligt maar 300 kilometer dichterbij dan Ierland. En Vancouver ligt verder dan Berlijn of Rome, en niet veel dichterbij dan Istanboel.

Dichterbij dan duizend kilometer ligt geen enkele stad van betekenis.

‘Velen denken dat het referendum over de toetreding van Newfoundland tot de Canadese Confederatie destijds, in 1949, werd vervalst,’ zegt Garfield, eigenaar van het Duckworth Café, waar ik kom om te drogen en te ontdoeien. ‘Het is moeilijk om dat nu na te trekken maar er wordt nog altijd over gepraat. Toen eerst de zeehondenjacht en daarna de visserij in elkaar stortte, leken we Canada nodig te hebben. Half Newfoundland leeft van uitkeringen. Maar intussen pompen we olie op en ziet het ernaar uit dat we onze uitkeringen binnenkort zelf kunnen financieren.’ Onafhankelijkheidsgedachten maken een voorzichtige comeback. De economische instorting van het eiland wordt trouwens aan Canada toegeschreven – want wie heeft de beteugelende wetgeving tegen zeehondenjacht en kabeljauwvisserij goedgekeurd?

De mensen praten een brabbeltaaltje, onverstaanbaar voor andere Canadezen. Ze leven assertief in hun eigen tijdzone die viereneenhalf uur verschilt met het Europese vasteland, op anderhalf uur van Ottawa (en viereneenhalf uur van Vancouver); ze werken in deeltijd of helemaal niet, jagen op kariboes en elanden, lopen verloren in dennenwouden, of zoeken naar eieren langs de kustlijn. Eigenlijk leiden ze, in een vrijetijdsversie met centrale verwarming en geholpen door een terreinwagen, niet op de huid gezeten door mensenjagers, het leven dat de Beothuk niet konden volhouden. ‘Het is een goed leven,’ merkt Garfield op, nadat hij een deel van de kariboe die hij in zijn diepvries heeft zitten aan mij heeft proberen te slijten. ‘Men zegt wel dat we armer zijn dan andere Canadezen. En in dollars berekend zijn we ook armer. Maar dit is een héél goed leven. Al kom je in het verkeerde seizoen. Als je in de lente terugkeert, kun je mee op zeehondenjacht. Haha. Daar houden Europeanen doorgaans van.’

‘Newfies hebben de reputatie excentriek te zijn. Zijn ze dat ook?’ vraag ik hem. De stadsborden heb ik zelf al opgemerkt. Voetgangers die de straat oversteken wordt verzocht de wachtende automobilisten te bedanken. Garfield vertelt over een man die de pausmobiel na het hoog bezoek tot een lokale minibus heeft gerecycled,

over verkeerslichten die niet zo lang geleden met de hand bediend werden – ‘noem je dat soort dingen excentriek?’ – en hij wil verder gaan met zijn opsomming, wanneer we door andere klanten overstemd worden. Een jonge, graatmagere vrouw verkondigt dat ze haar mannelijke vrienden dit jaar, in plaats van een kerstkaart, een liefdesbrief heeft gestuurd.

Waarom?

‘Ik weet niet – dat leek me een goed idee. Het sticht verwarring. En je weet maar nooit: ik ben op de huwbare leeftijd.’

Zegt haar gezelschap, een net gekapt heerschap in pak en met das, nuchter als oud witbrood: ‘Ik heb de hele kerstperiode geprobeerd om in de gevangenis te komen. Ik heb in het afgelopen jaar voor 1800 dollar verkeersboetes opgelopen, en zolang ik die niet betaal is mijn rijbewijs ingetrokken. Ik probeer de rechter zover te krijgen dat hij de boete omzet in een gevangenisstraf. Een week of twee gratis logies, en ik kan weer rijden. De rechter vroeg me of ik niets beters te doen heb. Ik zei van niet. Natuurlijk niet. Ik denk dat ik hem volgende week van mijn gelijk kan overtuigen.’

‘Zijn we excentriek?’ vraagt Garfield. ‘Ik vind van niet. We zijn optimistisch. En optimistisch moeten we wel zijn,’ moppert hij voordat hij de kariboebout naar de keuken terugbrengt. ‘Als je niet optimistisch bent, heb je op dit eiland niks om naar uit te kijken.’

Op oudejaarsdag is het kwik opnieuw drastisch gedaald. ‘Nu moet je buiten komen,’ verklaart Leonard, en ik meen te merken dat hij op mijn ontbijt heeft beknot. ‘Vanavond gaat iedereen de straat op.’

Dat is altijd zo, maar dit jaar meer dan ooit. Er wordt extra spektakel verwacht, omdat New York de oudejaarsviering van St John’s heeft ‘gehuurd’. Dat ging zo. Honderdduizenden mensen stromen samen op Times Square om het oude jaar uit te luiden, maar ze zijn uren eerder al op post, klaar voor ambiance. Times Square ging op zoek naar een waardig voorprogramma, en vond een onwaarschijnlijke partner in St John’s. Het tijdsverschil is ideaal (anderhalf uur), Newfies zijn oncontroleerbare zuipschuiten die houden van muziek en van fuiven. Via satelliet zou New York rechtstreeks meekijken naar en meebetalen aan het feest dat in St John’s wordt gebouwd.

Ik hou niet zo van verplichte feesten, en al helemaal niet van een feest dat een ander feest moet inleiden, maar het lawaai doordringt de hele stad, en tegen een uur of tien 's avonds zak ik af naar de haven, waar duizenden mensen proberen de ijzige neerslag en de rukwinden te negeren. Ze drinken uit bruin papier, ze proberen kaarsen uit de wind te houden. De inmenging van New York zorgt voor een ongewenste primeur. Er wordt toegangsgeld gevraagd voor het nieuwjaarsrockconcert – tien dollar, geloof ik. De feestvierders boycotten spontaan hun eigen viering. Ze uiten hun toorn. 'Nu New York het feest financiert, moeten wij ineens ook betalen? Hoe is dat mogelijk? Wie financiert wie?' Een van de organisatoren geeft uitleg. St John's vond dat – omwille van de internationale publiciteit – de kwaliteit van de muziekgroepen verbeterd moest worden. Die kwalitatieve verbetering kostte meer dan wat New York betaalde – veel meer zelfs. Weinig Newfies zijn bereid te betalen, zodat de kwalitatief goede muziek vooral in New York gesmaakt zal worden. Ik hoor af en toe een zangstem op een windflard over de afsluiting surfen.

Duizenden vierders houden zich aan de duistere kaden op. Minder en minder enthousiast bij het heraansteken van de kaarsen.

Middernacht komt geen seconde te vroeg. De feestneuzen omhelzen elkaar onbehouwen, met de intimiteit van knuffelende Michelin-mannetjes. Bivakmutsen zitten de zoeners in de weg, dikke jassen dempen de schouderklopjes. De bruine papieren zakken worden rondgedeeld. Een vrouw van een jaar of veertig, uitgeteld op nat asfalt gezakt, trekt aan mijn broekspijp. 'Booze, mate?' vraagt ze, hoopvol. Ik heb niks, er is in de onmiddellijke omgeving niets te koop. 'Let's go somewhere then,' suggereert ze, hoewel ze zelf blijft zitten. Ze gaat zelfs languit liggen. Ze slaapt, of doet alsof. Ik schud haar veiligheidshalve wakker.

Ik loop huiverend terug naar mijn kamer, nat en nog op tijd om de viering op Times Square op tv te kunnen volgen. Tegen een uur of vier hoor ik Leonard binnenstommelen.

'Neen,' geeft hij de volgende dag toe, terwijl hij alweer aan ontbijt toe is. 'Het was geen al te beste oudejaarsviering. Aan de andere kant: ik vraag me af of we ooit een heel goede viering hebben ge-

had. We knorren en pruttelen, maar morgen voelen we nostalgie over de viering van vannacht. Hoe alles in het honderd liep, voor de ogen van de wereld. Vanaf morgen kijken we uit naar de volgende viering. En fantaseren we erover hoe perfect die zal zijn. Vandaag,' zegt hij halfernstig, 'blijf ik binnen.'